

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Стефан Серезлиев / ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Катедра
„Журналистика и Връзки с обществеността“
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ 3.5. Обществени
комуникации и информационни науки
(Медии и комуникации – Медиите в Европа)
с дисертационен труд на тема: „Свободата на изразяване и сатирата във
френската карикатура. Case studies: 2012-2022“
представен от Виктория Гришева Атанасова
- докторант в катедра „Комуникация и аудиовизуална продукция“
на Факултета по журналистика и масова комуникация
с научен ръководител: проф. д-р Милко Петров.

Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертационното изследване на докторанта Виктория Гришева Атанасова напълно е релевантно към научната специалност и в този смисъл актуалността на темата е в многопластовите пресечни точки между „конфликтния характер на карикатурата (по определение на докторанта), спецификата на дигиталните медии и сложния, често пъти противоречив комплекс на демократичните ценности в контекста на медиите и очакванията на публиката.

Специални поздравления към докторанта и научният ръководител проф. д-р Милко Петров, че поемат категорично сложните интердисциплинарни предизвикателства към изследователската тема, преплетени в един сложен медиен и комуникационен Гордиев възел, където посоките към изследователския хоризонт са маркирани от артистичната специфика и роля на

визуалната сатира в регистъра от съвременните предизвикателства към процеса на създаване на независима журналистика, журналистиката на мнението и визуалната публицистика.

Дисертационният текст на докторанта Виктория Гришева Атанасова отговаря напълно на научната специалност с ясна заявка за модерен изследователски труд в сложното интер- и мултидисциплинарно поле на изкуството на карикатурата, разтварящо се в многообразни критични медийни, социални и политически феномени в общия контекст на различни типове кризи, разположени в територията между толерантността и емпатията, от една страна, и тероризма и авторитаризма, от друга.

Информация за докторанта. Творческа и професионална биография.

Виктория Гришева Атанасова е зачислена като редовен докторант по научната специалност Медии и комуникации – Медиите в Европа към ФЖМК, Софийски университет в периода 2020-2023 г.

Образованието на докторанта, освен добрата езикова подготовка (английски, руски и френски), обхваща области като социалните науки (Скандинавски науки: културни и естетически перспективи – различни аспекти на изкуствата); Магистратура по българска филология – Литература – творческо писане; Департамент по езици и литература в Гьотеборгския университет.

Творческата и професионална биография на докторанта е напълно релевантна на изследователската парадигма и демонстрира устойчивост в академичното и професионално кариерно развитие.

Актуалността на изследователската тема без съмнение е на високо ниво на ангажираност в различни области и обхваща както личността на твореца, така и различните заинтересовани страни и лица в сложния пъзел от конфликти и

противоречия в обществените, медийни, политически и религиозни нагласи към провокативната природа на карикатурата, като специфичен жанр в изкуството, но и като постоянен социален барометър за толерантност и гражданска позиция във времето.

Особено интересен и полезен за изследването е концептуализираният исторически преглед на изкуството през характера и функциите на карикатурата или тази „полемична рисунка за пресата“, според цитата на докторанта, (с фокус върху френската и българската медийна и творческа сцена). Този аналитичен преглед не е самоцелен и изолиран, а приложен в общия контекст на изследователските цели и формулирането на релевантни научни хипотези, научната методология и като цяло - формирането на цялата изследователска парадигма. Така се създава изследователско поле с възможности за формулирането на нови, последващи проблемни перспективи в широк, но и специфичен социален, творчески и медиен аспект.

В този ред на мисли, до голяма степен творческата и респ. медийната природа на карикатурата (в случая политическата) предполага сходство и с други жанрове – в регистъра между дизайна и графичните изкуства, какъвто е например *афишът* (или плакат, постер – според различните терминологии) – специфичната творческа рефлексия на личността на твореца се апробира и валидизира през една по-малко или повече добре замислена и търсеща специфични провокации медийна реакция на съответните публики.

Възможни са различни прочити за степените на обединението на изобразителните похвати и концептуализации между двата жанра и то още в сравнително отдалечен историографски план (достатъчно е да се разгледат творбите на един от гениалните френски майстори на афиша или *Arts graphique*, като Тулуз Лотрек).

Отбелязвам по-долу последователно следните точки, свързани с рецензирането на дисертационния труд:

Теоретичните източници (156 - отпечатани и онлайн; 29 на кирилица и 127 на латиница или 103 са на френски език, 27 – на български, 21 – на английски, 2 на руски, 1 на немски и 1 на италиански език.) - акуратно и внимателно подбрани, задълбочено изследвани и приложени, като покриват съответните изследователски области.

Много добра библиографска осведоменост и в този ред определям събирането и анализирането на емпиричните данни като наличие на собствен принос на докторанта.

Приносите се градят върху висока степен на достоверност на проучените материали. Анализите, като част от пътя към приносите, имат нужда и от силна визуална подкрепа, която да демонстрира връзката между теоретичните препозиции и реалните артефакти.

Обект и предмет на изследване, целите и задачите са уточнени прецизно.

В началото на изследването докторантът успешно дефинира като обект на научното изследване фокус върху медиите и публичната комуникационна среда във Франция в общия процес на развитието, ролята и развитието на визуалната сатира. Както се отбеляза в началото, обектът на изследване се разширява закономерно в изследване на тази роля по посока на важни структуроопределящи процеси при създаване на независимата журналистика, журналистиката на мнението и специфични акценти във визуалната публицистика.

Докторантът успява да фокусира темпоралните граници при определяне на предмета на изследване – развитието и въздействието на френската карикатура

в медиите в период, характерен със своята събитийна знаковост – 2012-2022 г., където полемичността в характера ѝ генерира освен възможност за конфликти, но и предизвикателство към възможните граници на толерантността и свободата на изразяване.

Предложените хипотези са добре концептуализирани и предложени в съответните изследователски етапи, което води и до релевантност при формирането на задачите.

Структурата и методологията (методологическата рамка) са обмислени внимателно и това позволява добре да се дефинират предизвикателствата при ограничаване на изследването. В този смисъл има наличие на много добро съобразяване с композиционните изисквания към цялостния дисертационен текст.

В съдържателен план структурата на дисертационния труд е много добре замислена и оптимизирана: увод; с четири, последователно надграждащи се глави, заключение, библиография и приложения или общо 221 страници.

Като финален изследователски текст докторантът предлага последващо и добре обмислено окрупняване на главите, като изследователският фокус е придобил още по-голяма балансираност и възможност за концептуална мощ.

Специални поздравления към включването на добре замислените, предложени и реализирани интервюта, които демонстрират така необходимата гъвкавост към проблематиката и устойчив стремеж на докторанта към интердисциплинарно концептуализиране в добре премислен регистър: между творческата персоналност и социалните ангажименти на творбата и медиите. В този ред на мисли заслужава поздравления и за приложението с цитатите, което разширява възможностите за по-добра интерпретация и разбиране от читателя.

Езикът в изследването е четивен, достъпен и едновременно с това запазващ

академичната рамка и стандарти. Във финалния текст докторантът вече добре използва възможностите за по-дълбоко навлизане в терминологията, където е необходимо – така се избягва да се генерират поводи за неразбиране в различни групи читателски аудитории – напр. разширяване на „качествения метод“ като „куалитативен“.

Липсват системни правописни и смислови грешки.

Ограниченията в изследването са много добре дефинирани, за да се запази консистентността на изследователската посока.

Аргументите за дефиниране на ограниченията са добре обмислени и представени. Те включват, от една страна, обосноваване на избора на времеви период 2012-2022 със специфичен прочит на знакови събития, така и от друга страна, творческата и медийна реакция, както и интервютата с практикуващи водещи карикатуристи и медиен изследовател, визиращи миналото, настоящето и бъдещето на карикатурата във Франция и света.

Методите на изследване чрез дълбочинните интервюта и изследване на отделни добри случаи от практиката (case studies) също са в обмислен и аргументиран синхрон с общата концептуална рамка. Съгласен съм, че типологизацията е трудна по различни причини, но в бъдещи изследвания могат да се търсят релевантни признаци, творчески похвати или медийни специфики, по които може да се търсят определени принципи на системност.

Научните методи са добре подбрани и реализирани – както теоретичните методи (научния анализ), така и приложните, особено с добрия подбор на case studies.

Отбелязвам добрия избор, приложението и баланса между теоретичните методи (използващи научния анализ в посока на феноменологията на карикатурата) и

приложните методи (включващи анализ на знакови добри случаи от практиката – case studies).

Цитирането е уместно и коректно. Спазени са необходимите и препоръчителни стандарти.

Съгласен съм с формулирането на четирите научни и научно-приложни приноси. Подчертавам запазването на концептуалния баланс: между анализите в първите два приноса и историческия преглед на ролята на карикатурата във Франция и обширния преглед на сатиричните издания в периода 2012-2022 г., последван от обобщаване на данните.

Наукометричните показатели са изпълнени, напълно и съгласно изискванията.

Публикации и участия в научни форуми

Научните публикации (5 бр., едната е одобрена за публикация) по темата са в авторитетни източници и са напълно в изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и звания на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” и покриват съответно националните изисквания - според чл. 5, т. 5 и са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

Въпроси и препоръки:

Една от препоръките ми е докторантът да продължи изследователската си работа, като създаде терминологичен речник, който да се използва широко в образованието и в изследователската дейност. Така ще се направи пробив в

комплексното изследване на интердисциплинарните връзки между термините карикатура и сродните термини в медиен, политически, комуникационен, дори в изкуствознанието или други аспекти.

Като въпрос към докторанта, чиито отговор би дал възможност за развиване на изследователската посока в бъдеще:

- Може ли да говорим за някакви тенденции и бъдещи възможности в тълкуването на политическата и социалната карикатура, които да конституират създаването на общи правни и социални конвенции в европейските и световни медийни и творчески практики?

Заключение

Категоричното ми заключение е, че представеният дисертационен труд на докторант Виктория Гришева Атанасова на тема „Свободата на изразяване и сатирата във френската карикатура. Case studies: 2012-2022“, автореферата и всички материали по процедурата отговарят напълно на съответните изисквания към Правилника за условията и реда за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

Вземайки предвид прецизността и оригиналността на изследователския труд, високите отлични теоретични знания, както и аналитични умения на докторанта и постигнатите високи научни и научно-приложни резултати, които се отличават с висока теоретико-приложната стойност и коректност, препоръчвам убедено на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на докторант Виктория Гришева Атанасова по научна специалност 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – Медиите в Европа).

Дата: 20.06.2025 г.

Рецензент:

/проф. д-р Стефан Серезлиев/